

Participarea grănicerilor năsăudeni la primul război purtat de Austria împotriva Franței în perioada 1792—1797

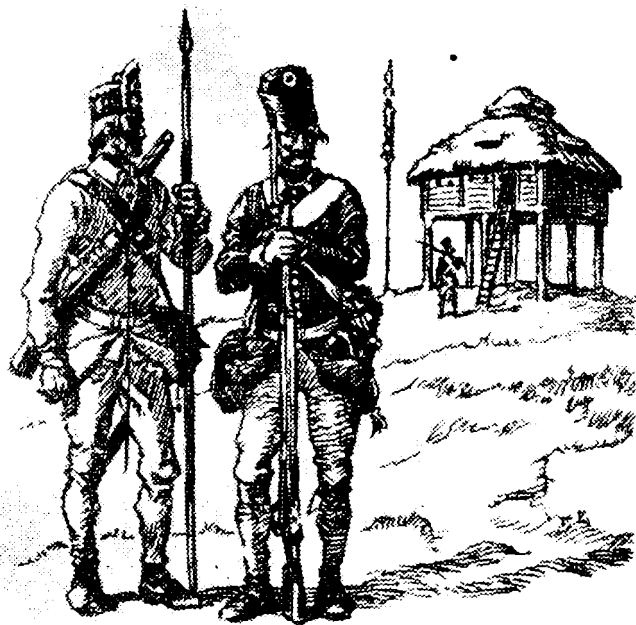
Ioan Pop

Revoluția burgheză de la 1789—1794 din Franța a avut un puternic ecou în întreaga Europă, punînd sub semnul întrebării existența rînduielilor feudale din statele de pe acest continent. Este explicabil, deci, faptul că monarhiile feudalo-absolutiste, între care Imperiul habsburgic va ocupa un loc de frunte, se vor coaliza, intervenind cu armatele lor în Franța pentru înăbușirea revoluției și reinstaurarea vechiului regim feudal. Aceste intervenții vor provoca șirul lung de războaie dintre Franța și puterile feudale, ele durînd pînă în anul 1815, cînd primul imperiu francez condus de Napoleon I se va prăbuși.

Așa după cum s-a arătat, monarhia habsburgică s-a aflat în primele rînduri în acțiunile de înăbușire a revoluției din Franța, ale cărei idei puneau în pericol nu numai sistemul feudalo-absolutist, ci însăși integritatea imperiului alcătuit din numeroase țări și popoare înglobate cu forța, care luptau pentru eliberarea lor socială și națională. În același timp, nu trebuie să uităm legăturile matrimoniale care existau în acea perioadă între Casa imperială de la Viena și familia regală de la Paris, Maria Antoaneta, soția regelui Ludovic al XVI-lea al Franței, era fiica fostei împărătese Maria Tereza a Austriei. Curtea de la Viena era, astfel, direct interesată în salvarea familiei regale din Franța, amenințată de revoluție. Acestea sînt cauzele pentru care Austria, care în momentul izbucnirii revoluției franceze se afla angajată într-un război cu Turcia, alături de Rusia, se va grăbi să încheie pacea separată cu turcii la Șiștov (1791), pentru a-și putea concentra forțele im-

mpotriva Franței revoluționare. În acest scop, la 7 februarie 1792, Austria încheie un tratat de alianță cu Prusia care era, de asemenea, interesată în înăbușirea revoluției din Franța.

Războiul va fi declarat totuși de Franța. La 20 aprilie 1792, regele Ludovic al XVI-lea, îndemnat de cercurile reacționare ale nobilimii și de soția sa Maria Antoaneta, a declarat război Austriei cu scopul de a grăbi intervenția forțelor străine pentru înăbușirea revoluției. Regele și cercurile nobiliare din jurul său sperau într-o înfrângere rapidă a armatelor franceze,

• Puscaș și infanterist, grăniceri români din 1792.

slab dotate și organizate, conduse de generali aflați în slujba vechiului regim. În acest fel, reacțiunea din Franța spera să înăbușe revoluția cu ajutorul armatelor străine victorioase. La 20 iunie 1792, Prusia a declarat război Franței, venind în ajutorul Austriei. Războiul va grăbi însă dezvoltarea și adâncirea revoluției, ducând la înlăturarea monarhiei și la executarea regelui Ludovic al XVI-lea la 21 ianuarie 1793.

La războiul purtat de Austria împotriva Franței au participat și grănicerii năsăudeni, ca și cei din celelalte regimente de graniță din Transilvania. Prezenta lucrare nu-și propune să analizeze în ce măsură erau juste sau nu aceste războaie,

dar va releva virtuțile ostășești, vitejia și spiritul de sacrificiu de care au dat dovadă grănicerii români, cărora nu le-a lipsit niciodată sentimentul onoarei și al datoriei.

La începutul războiului, Austria avea o armată în Țările de Jos sub comanda mareșalului Coburg și a doua armată pe Rinul superior, sub comanda generalului de cavalerie Wurmsers.¹

În luna aprilie 1793, regimentul II românesc de graniță primi ordin să mobilizeze trei companii, care, împreună cu alte trei din regimentul I românesc de graniță, să formeze un batalion combinat sub comanda locotenent-colonelului Stojanich, avînd destinația la armata de pe Rinul superior. La 9 mai batalionul se puse în marș din Transilvania și sosi, împreună cu alte trupe de întărire, în ziua de 27 iulie același an, la Cartierul general din Nieder — Hochstadt, de unde, în ziua de 30, plecă în cantonament la Nussdorf și Berheim.² Printre ofițerii români din cadrul regimentului năsăudean care au participat la această campanie sînt menționați: locotenentul Jarda, sublocotenenții Berariu și Gălan, precum și numeroși subofițeri.

La 19 august 1793, batalionul românesc va lua parte la primele lupte în jurul localității Landau fiind încadrat, împreună cu un batalion de grăniceri secui și alte trupe imperiale, în coloana a doua sub comanda mareșalului-locotenent, prințul Waldek. După unele lupte de hărțuială, la 21 august se dă un atac general pe cinci coloane împotriva francezilor. Coloana a doua înaintă peste Biligheim, grănicerii români acoperind aripa stîngă în viile din fața localității Hergersweiler, iar grănicerii secui se aflau la aripa dreaptă, la Oberhausen, francezii fiind peste tot respinși. Lupte grele a purtat batalionul românesc în zilele care au urmat, îndeosebi la Bergzabern, unde grănicerii români au apărat cu mult eroism poziția lor, cauzînd, printr-un puternic foc, mari pierderi inamicului, care atacase cu forțe mult superioare. În aceste lupte a căzut căpitanul Caliani împreună cu mai mulți soldați.³

Între 11 și 14 septembrie același an au loc lupte de o violență deosebită în valea Bundenthal, la care au luat parte și grănicerii năsăudeni. În cadrul acestor lupte s-au distins, îndeosebi, locotenenții Berariu și Karp, care în fruntea soldaților de sub comanda lor, au asediat și cucerit fortificațiile dușmane. În aceste lupte a căzut sublocotenentul Viteazul împreună cu 18 soldați, iar căpitanul Carol Richter cu 6 sol-

1 Gustav Ritter Amon von Treuenfest, *Geschichte des K.K. Infanterieregiments nr. 90 Friedrich Wilhelm Ludwig Kroserzog von Baden 1762-1850, zweites Siebenbürger Romanen Grenz - Infanterieregiment nr. 17*, Wien, 1882, p. 89.

2 *Ibidem*.

3 *Ibidem*, p. 82.

dași cad prizonieri.⁴ Descriind și evocînd aceste lupte, marele cărturar G. Barițiu relevă vitejia grănicerilor români, menționînd faptul că în Valea Bundenthal, după lupte crîncene, primul balation al regimentului II românesc nu numai atacă și ocupă fortificațiile de cîmp ale inamicului, ci smulseră din mîinile lui și cîteva tunuri ale unui batalion secuiesc, pe care le luaseră francezii.⁵ Luptele vor continua în decursul lunii octombrie pentru cucerirea liniei strategice de la Weisenburg, pe care francezii o apărau cu îndrjire. La 13 octombrie locotenentul Gratze, în fruntea unui detașament de grăniceri români, atacă fortificațiile de la Zabern, pe care le cucerește, ușurînd astfel atacul direct asupra cetății Weisenburg.⁶ Asaltul decisiv pentru atingerea acestui obiectiv s-a dat în ziua de 15 octombrie, batalionul românesc fiind repartizat la trupele din coloana a 6-a de sub comanda generalului Kospoth. În aceste lupte înverșunate s-au evidențiat în mod deosebit trăgătorii de elită din cadrul batalionului românesc, sloven și secuiesc, care, prin tragerile lor precise, au produs inamicului mari pierderi în oameni. Astfel, încă în seara aceleiași zile, austriecii au intrat în Weisenburg.⁷ Între primele trupe care au intrat în cetate se afla și un detașament de grăniceri români sub comanda sublocotenentului Berariu.⁸ Scurt timp după aceea, francezii au evacuat și localitatea Hagenau, retrăgîndu-se spre Strassburg. În zilele următoare, grănicerii români, sub comanda locotenentului Gratze, împreună cu alte trupe imperiale au scos pe francezi din pădurea de la Strassburg, iar stegarul Gălan, în fruntea altui detașament de grăniceri, a dat năvala asupra dușmanului, căruia i-a pricinuit mari pierderi.⁹ La Händh, grănicerii batalionului românesc aflați în avanposturi rezistă cu succes unui puternic atac al inamicului, în sprijinul lor fiind trimise alte trupe imperiale, cu ajutorul cărora au silit pe francezi să se retragă. În aceste lupte, batalionul a avut mulți morți și răniți, între care și căpitanul Mantag și locotenentul Czesaczek, care au căzut pe cîmpul de luptă, iar locotenentul Kray, sublocotenentul Schmidt și stegarul Gălan au fost răniți.¹⁰

Între timp, Convenția Națională a Franței publică un decret conform căruia toți francezii apti a purta armele de la 18 la 25 de ani, fură încorporați, astfel că armatele franceze

⁴ Vasile Bighigean, *Poemation de secunda legiune valachica, sub Carolo barone Enzenbergio*, în „*Arhiva someșeană*”, nr. 4, p. 33.

⁵ G. Barițiu, *Istoria Regimentului alu II Românescu Grănicieru Transilvanu*, Brașiov, 1874, p. 14.

⁶ Vasile Bichigean, *op. cit.*, p. 53.

⁷ Gustav Ritter Amon von Treuenfest, *op. cit.*, p. 84.

⁸ Vasile Bichigean, *op. cit.*, p. 53.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ Gustav Ritter Amon von Treuenfest, *op. cit.*, p. 85.

primară o completare atât de însemnată încît vor putea relua ofensiva încă în luna noiembrie același an. În aceste condiții, armata franceză de pe Rin, în fruntea căreia se afla acum generalul Pichegru, începu în ziua de 16 noiembrie, împreună cu armata de Mosela, o ofensivă generală împotriva forțelor austriece.¹¹ La 18 noiembrie, în pădurea Krauder-Wald din apropiere de Strassburg, locotenentul Jarda cu grănicerii săi s-a împotrivit vitejește unui puternic atac inamic fiind rănit împreună cu 18 soldați, iar 11 grăniceri au căzut în luptă.¹² Luptele vor continua în această regiune în decursul lunilor noiembrie și decembrie, armatele franceze înregistrînd succese, fiind superioare numeric ca și în artilerie. Trupele austriece de pe Geisberg, între care și batalionul românesc, luptă cu îndîrjire rămînînd stăpîne pe cîmpul de luptă pînă noaptea tîrziu. Documentele vremii menționează faptul că în aceste lupte grănicerii români au avut mulți morți și răniți. La 12 decembrie, în pădurea de la Hagenau, grănicerii batalionului românesc s-au luptat vitejește, fapt pentru care sublocotenentul Berariu și stegarii Itul și Deveanu au fost lăudați printr-un ordin de zi al generalului Wurmser, comandantul suprem al armatei austriece de pe Rin.¹³ De fapt, întreaga armată austriacă de pe Rin se afla într-o situație foarte grea din cauza luptelor neîntrerupte, a lipsei de îmbrăcăminte, îndeosebi încălțăminte și a hranei necorespunzătoare. Comandantul acestei armate, generalul Wurmser, ceru întăriri în trupe din partea ducelui de Braunschweig, dar acesta nu avu posibilitatea să-i satisfacă cererea din cauza lungimii frontului ce trebuia apărat. În aceste împrejurări trupele austriece, între care și batalionul românesc, vor fi nevoite să se retragă în ultimele zile ale lunii decembrie 1793 peste Rin, intrînd în cantonament de iarnă.¹⁴

În decursul campaniei din anul 1793, batalionul combinat românesc a avut pierderi însemnate, care s-au ridicat la 14 ofițeri și 475 soldați și subofițeri, morți, răniți, dispăruți și prizonieri. Pentru completarea trupei, la 10 noiembrie același an se puse în marș de la Năsăud un nou detașament format din 205 oameni sub comanda căpitanului Schweler. Tot în acest timp, locotenent-colonelul Johan von Devchich fu avansat la gradul de colonel și numit comandant al regimentului năsăudean.¹⁵

La începutul anului 1794, pe frontul Rinului superior luptele au încetat aproape cu totul, urmînd o perioadă de acal-

11 *Ibidem.*, p. 86.

12 Vasile Bichigean, *op. cit.*, p. 53.

13 G. Barițiu, *op. cit.*, p. 15.

14 Gustav Ritter Amon von Treuenfest, *op. cit.*, p. 88-89.

15 *Ibidem.*

mie pînă în luna mai. Batalionul românesc se afla în cantonament, contribuind alternativ cu soldați pentru posturi de pază pe linia acestui fluviu. Începînd cu 15 aprilie, comanda armatei austriece de pe acest front fu luată de ducele Albert care hotărî, împreună cu comandamentul armatei prusace, reluarea operațiunilor militare la începutul lunii mai. Batalionul românesc fu repartizat la corpul de armată al mareșalului Hohenlohe care se concentrează la Manheim, de unde, la 22 mai, trecu Rinul purtînd lupte cu francezii la Schifferstadt și în jurul acestei localități. În aceste lupte batalionul românesc avu 18 morți între care și căpitanul Herseni, 31 răniți și 6 dispăruți.¹⁶ În relatarea sa asupra acestor lupte, mareșalul Benjowsky elogiază batalionul de grăniceri români pentru vitejia și rezistența neclintită de care a dat dovadă în fața inamicului, precum și pe comandantul lui, locotenent-colonelul Stojanich, căruia în timpul atacului i-au fost împușcați doi cai sub el.¹⁷

Între 29 mai și 2 iulie același an, grănicerii români au participat, alături de alte trupe imperiale, la luptele de la Schweigerheim și Frayspach, localități întărite care au fost cucerite prin asalt. În aceste lupte s-a distins prin vitejie locotenentul Jarda cu grănicerii săi, care au înaintat în cetate prin ploaia de gloanțe, precum și stegarul Ilieșiu, care a și fost decorat.¹⁸ În luptele de la Frayspach, grănicerii români au fost sprijiniți de un escadron de grăniceri husari secui.¹⁹

Conform ordinului de luptă din ziua de 4 iulie 1794, batalionul românesc formă, împreună cu husarii secui și companiile de voluntari sîrbi, sloveni și alte trupe, avangarda unei divizii de sub comanda generalului Fabri. În luptele de la 13 iulie, cînd francezii atacă cu forțe superioare sub comanda generalului Desaix, ei sînt respinși și nevoiți să se retragă pe vechile poziții. În timpul acestor lupte, întreg batalionul românesc a acționat în linii de trăgători, protejați de husarii secui, distrugînd aproape complet un batalion inamic. Luptele au continuat în ziua următoare, cînd din rîndul grănicerilor români s-au evidențiat îndeosebi trăgătorii de elită.²⁰

În ciuda acestor succese, armatele austriece din acest sector al frontului au fost nevoite să se retragă, fiind amenințate cu încercuirea. Înainte de retragere, batalionul românesc, împreună cu batalionul de secui și cu alte trupe imperiale, au primit misiunea de a forma ariergarda sub comanda generalului Kospoth, formînd posturi de pază pe malul stîng

16 *Ibidem.*, p. 90

17 *Ibidem.*

18 G. Barițiu, *op. cit.*, p. 15.

19 Gustav Ritter Amon von Treuenfest, *op. cit.*, p. 92.

20 *Ibidem.*, p. 93-94.

al Rinului. La 16 august, un detașament de grăniceri români ia parte la luptele din jurul localității Mundenheim avînd 5 morți, 4 răniți și 26 dispăruți. Luptele reîncep în ziua de 20 a aceleiași luni cu și mai mare înverșunare. Grănicerii români erau aproape încercuiți, refuzînd să se retragă, cînd în ajutorul lor sosiră husarii secui, cu ajutorul cărora inamicul a fost respins și silit să se retragă. În raportul său referitor la aceste lupte, generalul Kospoth laudă batalionul românesc pentru singele rece, vitejia și rezistența de care a dat dovadă, iar în ordinul de zi din 22 august 1794, grănicerii români și husarii secui sînt citați pe întreaga armată pentru faptele lor de arme.²¹

Spre sfîrșitul lunii septembrie, batalionul românesc s-a pus în marș spre Keiserresch, unde intră în componența trupelor de sub comanda mareșalului Melas, luînd parte la luptele de pe Mosela din 23 octombrie același an, iar apoi în zilele de 6, 8 și 10 noiembrie și în zilele care au urmat la luptele din jurul cetății Mainz. Locotenent-colonelul Stojanich înaintă cu întreg batalionul care forma avanposturile, reușind să ocupe localitatea Bretzenheim.²² La 12 noiembrie luptele reîncep la Weissenau, iar în ziua de 18 a aceleiași luni un divizion (două companii) de grăniceri români aflat în avanposturi a fost atacat prin surprindere de inamic. În luptele care au avut loc locotenentul Deveau, împreună cu 77 de soldați cad prizonieri. Restul trupei a fost împrăștiată inamicul reușind să ocupe localitatea. În această situație grea, locotenentul Berariu în fruntea a 50 de grăniceri din cadrul divizionului respectiv atacă și luă cu asalt primele clădiri ale localității, iar apoi, primind în ajutor un divizion din cadrul altor trupe, reuși să recucerească localitatea, respingînd pe inamic pînă dincolo de linia avanposturilor.²³

În urma acestei întîmplări, comandantul batalionului, locotenent-colonelul Stojanich, înaintă, la 9 decembrie 1794, un raport către comandantul armatei de pe Rinul superior, ducel imperial Albrecht de Sachsen-Teschen, în care arată starea deosebit de gravă a batalionului în urma luptelor neîntrerupte și a pierderilor mari pe care le-a suferit, menționînd faptul că această trupă a fost folosită mai mult decît oricare alta în cadrul armatei. „Puterile acestei trupe — se arată în raport — sînt complet extenuate din cauza neîntreruptelor eforturi. Soldatul este gol, numărul bolnavilor crește din zi în zi simțitor, iar acela al ofițerilor este așa de scăzut încît serviciul suferă mult, astfel că destrămarea completă a aces-

21 Ibidem., p. 96.

22 Teleki Domokos, *A székely határőrség története* ((Istoria miliției de graniță secuiești)), Budapesta, 1877, p. 152.

23 Gustav Ritter Amon von Treuenfest, *op. cit.*, p. 99.

tei trupe nu mai este departe²⁴. În incheiere, locotenent-colonelul Stojanich propune retragerea batalionului de pe front pentru refacere.

Spre sfârșitul lunii noiembrie 1794, generalul Kleber preia comanda armatei franceze din fața cetății Mainz. Voind ca sosirea sa să fie inaugurată de o faptă strălucită, el declanșă în ziua de 1 decembrie un puternic atac împotriva austriecilor. Luptele s-au dat în jurul localității Zahlbach care trecu în ziua respectivă dintr-o mână în alta, rămânând pînă la urmă în stăpînirea trupelor austriece. La aceste lupte au luat parte și două divizioane (patru companii) de grăniceri români, sub comanda locotenent-colonelului Stojanich care au contribuit la respingerea inamicului.²⁵

La 14 decembrie, francezii atacă Weissenburgul, iar în ziua următoare avanposturile de la Zahlbach. Aici, contraatacă un divizion de grăniceri români cu atîta hotărîre încît forțele inamice sînt respinse și silite să se retragă. Luptele reîncep la 22 decembrie, cînd trupe de tiraliori francezi atacă avanposturile unui divizion din batalionul românesc, aflate în localitățile Hardtenberg și Gartenfeld. Primind în ajutor un detașament de trupe imperiale, grănicerii români au respins pe inamic în luptă la baionetă. Francezii atacă din nou în zilele de 28 și 29 decembrie, dar au fost respinși.²⁶

Spre sfârșitul lunii decembrie, la batalionul românesc sosi un nou transport de trupă din districtul regimentului pentru completarea pierderilor suferite, astfel că efectivul lui se ridică la 1037 de oameni.²⁷

Pe la mijlocul lunii ianuarie 1795, batalionul românesc părăsi Mainzul îndreptîndu-se spre frontul de pe Rinul inferior, unde fu încadrat în corpul de armată de sub comanda mareșalului Kinsky. Aici, grănicerii români vor face un timp serviciul de cordon de-a lungul Rinului, avînd numeroase ciocniri cu inamicul, care ataca mereu. Batalionul a fost la înălțimea cerințelor, fiind alcătuit în marea majoritate din veterani oțeliți în numeroase lupte și obișnuiți cu marșurile și privațiunile vieții de campanie. Astfel, el a făcut față greutăților serviciului de pază pe linia de cordon, fapt relevat de mai multe ori de comandantul armatei.²⁸

În zilele de 6 și 7 septembrie 1795, trupele franceze reîncep ostilitățile trecînd Rinul la Urdingen sub comanda generalului Jourdan. Între timp, batalionul românesc a fost încadrat în brigada generalului-maior principele Hohenlohe-

²⁴ *Ibidem.*, p. 100.

²⁵ Teleki Domokos, *op. cit.*, p. 154.

²⁶ Gustav Ritter Amon von Treuenfest, *op. cit.*, p. 104.

²⁷ *Ibidem.*, p. 105.

²⁸ *Ibidem.*, p. 106.

Igelfringen, primind ordin ca împreună cu alte trupe să treacă Rinul. În această luptă grănicerii români, în cooperare cu alte trupe, au capturat 3 tunuri, 4 care cu muniții și 18 prizonieri ocupînd, la 30 octombrie, localitatea Bingen și cîntinuînd luptele în această zonă pînă la Kreuznach. În aceste lupte batalionul avu 5 morți, 24 răniți și 22 dispăruți. Luptele vor reîncepe la 1 decembrie, batalionul românesc reușind să respingă pe francezi de pe înălțimea de la Derenbach, în această luptă distingîndu-se îndeosebi locotenentul Berariu și compania sa.²⁹

La 28 decembrie 1795, la propunerea generalului francez Marceau, se încheie un armistițiu care a adus liniștea pe frontul de pe Rin pentru o perioadă de cinci luni. În acest timp, batalionul românesc se afla în cantonament la Lorchhausen, unde și-a completat efectivele cu un nou detașament sosit de acasă, trupa sa numărînd acum 1.253 de oameni.³⁰

În timp ce pe Rin domnea liniștea, războiul izbucni în Italia la începutul lunii aprilie 1796, trupele franceze obținînd victorii uluitoare sub comanda generalului Napoleon Bonaparte. La 21 mai, francezii denunțară armistițiu și pe frontul de pe Rin, unde la 1 iunie vor reîncepe ostilitățile. Între timp, comanda armatelor austriece de pe Rinul inferior fu luată de arhiducele Carol, unul din cei mai de seamă comandanți militari pe care i-a avut Austria. În acest timp, batalionul românesc părăsi localitatea sa de staționare, fiind încadrat în divizia generalului Kray.³¹ În cadrul acestei unități, grănicerii români vor purta lupte grele în perioada 1 iunie — 20 iulie lîngă pădurea Sonenwald, Sorgheim, Ohlenberg și Bachrach, avînd însemnate pierderi. În aceste lupte s-au distins îndeosebi locotenentul Jarda cu compania sa și grenadierii de sub comanda locotenentului Berariu, care au atacat cu vehemență pe inamic, silindu-l să se retragă.³²

În zorii zilei de 16 august 1796, generalul Kray observă în pădurea din spatele satului Neukirchen o coloană puternică de trupe franceze înaintînd cu repeziune. Era coloana de sub comanda mareșalului Ney care atacă trupele austriece din acel sector, silindu-le să se retragă. În ajutorul acestor trupe, generalul Kray trimite cîteva batalioane, între care și batalionul românesc, care au declanșat un puternic contra-atac, reușind, în urma unor lupte înverșunate, să respingă pe francezi capturînd un mare număr de prizonieri.³³ Tot în acest timp, grănicerii români au purtat lupte grele la Sulzbach și

²⁹ *Ibidem.*, p. 108-111.

³⁰ *Ibidem.*, p. 112.

³¹ *Ibidem.*, p. 113.

³² Vasile Bichigeon, *op. cit.*, p. 55.

³³ Gustav Ritter Amon von Trevenfest, *op. cit.*, p. 115.

Wolfung pînă la 20 august, atacînd cu multă hotărîre și curaj pe inamic, fapt pentru care generalul Kray și-a exprimat mulțumirea într-un ordin de zi, lăudînd atît pe ofițeri cît și pe soldați. În aceste lupte, batalionul a avut 41 de morți și 185 răniți, iar 28 de soldați au căzut prizonieri.³⁴

La 1 septembrie același an, batalionul românesc duce lupte grele la Schwarzfild, iar la 5 septembrie în jurul orașului Aschffenburg, unde cu sprijinul artileriei de sub comanda locotenentului Berariu, grănicerii au captat 600 de prizonieri intrînd primii în oraș.³⁵ În urma acestor lupte arhiducele Carol, comandantul suprem al armatei, aduce mulțumiri și laude batalionului românesc și comandantului lui, locotenent-colonelul Stojanich, pentru vitejia și curajul de care a dat dovadă în fața inamicului.

Între 12 și 16 septembrie același an, grănicerii români au purtat lupte înverșunate în fața cetății Limburg. În aceste lupte a căzut căpitanul Reissinger cu 32 de soldați, iar comandantul batalionului, locotenent-colonelul Stojanich, căpitanul Greth, locotenentul Donath, sublocotenentul Itul și 67 de soldați au fost răniți.³⁶ În urma acestor lupte, arhiducele Carol a dat, la 18 septembrie 1796, următorul ordin de zi pe armată : „După ce în apărarea cetății Limburg întregul batalion românesc s-a luptat cu mare bravură, cu care ocazie sergenții Mayer și Cabalini s-au distins între toți, am aflat cu cale a da acelor sergenți medalia de argint³⁷ Luptele au continuat și în ziua de 18 septembrie în zona pădurii de la Häsenbach, unde generalul francez Marceau fu rănit mortal de un foc al unui trăgător de elită din cadrul batalionului românesc. După lupte înverșunate, francezii au fost nevoiți să se retragă pe malul stîng al Rinului. În decursul lunii octombrie, grănicerii români vor continua luptele alături de alte trupe imperiale în zona din apropierea localității Altkirchen, unde s-a distins îndeosebi locotenentul Lenk cu compania sa.³⁸ După aceste lupte, batalionul s-a deplasat la Neuwied, unde va face serviciul de avanposturi pe Rin.³⁹

În timpul campaniei din Germania, ambele regimente de graniță românești au primit ordin să formeze un al doilea batalion combinat și să-l trimită fără întîrziere la armata din Italia, unde operațiunile militare se desfășurau în defavoarea Austriei. Ca urmare a acestui ordin, regimentul II românesc de graniță a dat trei companii cu un efectiv complet de război. Printre ofițerii și subofițerii din cadrul acestor companii

34 Vasile Bichigean, *op. cit.*, p. 55.

35 G. Baritiu, *op. cit.*, p. 16.

36 Vasile Bichigean, *op. cit.*, p. 55.

37 G. Baritiu, *op. cit.*, p. 17.

38 Vasile Bichigean, *op. cit.*, p. 56.

39 Gustav Ritter Amon von Treuenfest, *op. cit.*, p. 122.

sînt și români ca de pildă : căpitanii Iosif Nemeșiu, Petru Meheșiu, locotenent-căpitanul Ioan Langa, sublocotenții Carol Bob, Gălan Dănilă, stegarii Paul Rău, Gavrilă Puica, Măcedon Cîrcu și alții. Desigur, trupa era formată numai din grăniceri români. Aceste trei companii, împreună cu alte trei din regimentul I de graniță de la Orlat, au format al doilea batalion combinat care, sub comanda maiorului Carol Woestenradt din regimentul năsăudean, a început marșul spre Italia.⁴⁰

Abia fu format acest batalion și cele două regimente românești primiră ordin să formeze al treilea batalion combinat și să-l trimită cit mai urgent tot la armata din Italia. Regimentul năsăudean a trimis alte trei companii cu efectiv de război care, împreună cu trei companii din regimentul I de la Orlat, au format al treilea batalion combinat, care, sub comanda maiorului Iosif Bohaciu, se puse în marș la numai 14 zile de la plecarea batalionului al doilea.⁴¹

La sfîrșitul lunii octombrie 1796, batalionul al doilea combinat sosi pe frontul din Italia, unde fu încadrat în brigada de sub comanda colonelului Brigido. În cadrul acestei unități, batalionul românesc va participa la luptele de la Piave din ziua de 30 octombrie același an. În aceste lupte din cadrul batalionului s-a distins îndeosebi compania de sub comanda căpitanului Petru Meheșiu, care atacată de 2.000 de francezi, a reușit printr-o luptă dîrză nu numai să-i respingă, ci să-i silească a se retrage. Generalul Lipati și-a exprimat, printr-un ordin de zi, satisfacția pentru vitejia de care grănicerii acestei companii și comandantul lor au dat dovadă în timpul luptei.⁴² În urma acestor lupte batalionul, împreună cu alte trupe, va trece în zilele de 1 și 2 noiembrie peste râul Piave, continuînd marșul spre tabăra de la Barcone. Aici, batalionul a fost repartizat ca trupă de întărire în brigada generalului prințul de Hohenzollern, care primi ordin să se îndrepte spre Bassano și să atace trupele franceze aflate acolo sub comanda generalului Massena. În luptele din ziua de 6 noiembrie, batalionul românesc, aflat la aripa dreaptă a frontului, într-o poziție foarte avantajoasă, a întîmpinat forțele inamice cu un foc viu și puternic, silindă-le să se retragă.⁴³

Între timp, batalionul al doilea fu încadrat din nou în brigada de sub comanda colonelului Brigido, în care va intra și batalionul al treilea, sosit la armata din Italia în ziua de 12 noiembrie același an. După un marș de două zile al trupelor din cadrul acestei brigăzi, batalionul al doilea se instalează la

40 Ibidem., p. 120.

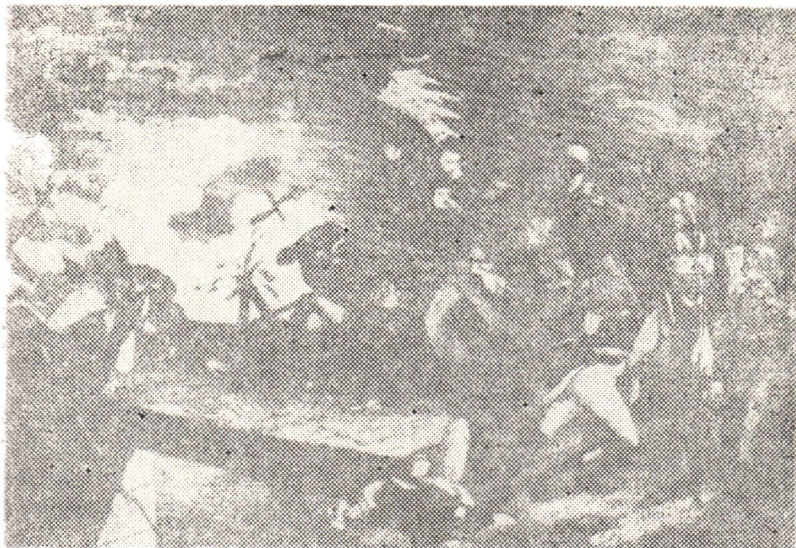
41 Ibidem., p. 124.

42 Vasile Bichigeon, op. cit., p. 56.

43 Gustav Ritter Amon von Treuenfest, op. cit., p. 125.

Arcole, iar al treilea la Albaredo, unde vor ocupa poziții de luptă avînd în față puternice forțe inamice.⁴⁴

În zilele de 15, 16 și 17 noiembrie 1796, trupele franceze au dezlănțuit mai multe atacuri puternice pentru a forța trecerea peste râul Adige, îndeosebi peste podul de la Arcole, apărat, ca și localitatea, de batalionul al doilea românesc. Străpungerea frontului în acest sector ar fi permis francezilor să atace armata austriacă din spate și s-o încercuiască. Acest

Bătălia de la Arcole, 15—17 noiembrie, 1796 (gravură după H. Vermet de Peschek)

sector va fi însă bine apărat de grănicerii români. Astfel, încă în noaptea de 14 spre 15 noiembrie, două companii din cadrul batalionului au ocupat casele din apropierea podului, care au fost baricadate și prevăzute cu crenele pentru tragere. În ziua de 15 noiembrie, trupele franceze atacă podul sub comanda generalului Augereau dar sînt respinse, avînd mari pierderi. A doua zi, francezii reiau atacurile. Generalii francezi asaltează podul în fruntea semibrigăzilor, dar toate eforturile lor eșuează din cauza rezistenței dirze a grănicerilor români. Generalii Verdier, Bon, Verne și Lannes sînt scoși din luptă fiind răniți. Un rol important în aceste lupte l-au avut trăgătorii de elită din cadrul batalionului, care prin tragerile lor precise au provocat mari pierderi inamicului. Voind să cucerească podul cu orice preț, generalul Augereau se puse

44. *Ibidem.*, p. 126.

în fruntea a două batalioane de grenadieri, pătrunzînd pînă la mijlocul podului, unde au înfipt drapelul lor. Francezii atacau în strigăte de : „Vive la nation !”. În această situație, soldații batalionului au declanșat un puternic contraatac, încurajați de ofițeri care le strigau în limba lor : „Pușcați, pușcați, vitejilor !” ; „Nu vă lăsați, feciori !” ; „Înainte, bravii mei !” și alte asemenea îndemnuri. După o luptă de o violență neobișnuită, francezii au fost respinși acoperind în grămezi cu trupurile lor podul și numai puțini reușiseră să scape din această ploaie de gloanțe.⁴⁵

Între timp, în acest sector al frontului sosi generalul Napoleon Bonaparte, comandantul armatei franceze din Italia, ordonînd un nou atac pentru cucerirea podului, dar și de data aceasta batalionul reuși să respingă pe inamic. Văzînd această situație, Napoleon descălecă de pe cal și conduse el însuși pe grenadieri la asalt asupra podului.

În lucrarea sa referitoare la istoria regimentului II românesc de graniță, Treuenfest menționează faptul că, după unele însemnări franceze, Napoleon ar fi pornit personal cu drapelul în mînă pe pod pentru a-i inflăcăra pe grenadieri. Dar totul a fost zadarnic din cauza focului puternic al grănicerilor români care nu se clintiră din loc și, cum majoritatea celor care pătrunseseră pe pod plătiră cu viața îndrăzneala lor, nu mai putu fi adus la asalt nici un om. Dimpotrivă, începu o panică în coloana inamică de atac, grenadierii îngrămădindu-se zăpăciți unii într-alții pentru a scăpa de focul pustiitor. Mulți căzură de pe pod în mlaștină și chiar Napoleon ar fi fost tras de un grup în acea învălmășeală, căzînd și el în mlaștină. „Prin norul gros de fum al armelor de foc — relatează Treuenfest — batalionul n-a putut observa pătrunderea pe pod a lui Bonaparte cu drapelul, căci altfel ar fi fost jertfa sigură a unui glonț tras de un trăgător de elită”.⁴⁶ Urmărind pe francezi în retragere, soldații și ofițerii batalionului au fost impresionați de numărul mare de morți și răniți din rîndurile inamicului. Înaintînd un timp, batalionul fu atacat prin surprindere de forțe franceze superioare și silit să se retragă spre pod. După relatările lui Treuenfest, francezii declanșaseră acest atac pentru salvarea comandantului lor suprem, a lui Napoleon, care n-a fost observat de grăniceri între sutele de francezi căzuți în mlaștină, nedîndu-i-se atenție.⁴⁷ Astfel, trei zile în șir batalionul al doilea românesc de grăniceri s-a luptat cu vitejie și a respins atacurile francezilor, luînd 350 de prizonieri. Alături de soldați, în aceste lupte s-au distins

45 *Ibidem.*, p. 127.

46 *Ibidem.*, p. 128.

47 *Ibidem.*

și unii ofițeri ca de pildă căpitanii Meheșiu și Nemeșiu, prin prezența lor de spirit și prin încurajarea trupei. În cele trei zile de luptă, din cadrul batalionului au căzut 135 de soldați, iar căpitanii Meheșiu, Nemeșiu și Carvath, locotenenții Schmidt și Bobu, stegarul Rău și 653 de soldați au fost răniți, în timp ce căpitanul Langa împreună cu 45 de soldați au căzut prizonieri. Din cei răniți, au mai decedat în decurs de câteva zile un număr de 260 de grăniceri, astfel că apărarea podului de la Arcole a fost plătită cu jertfa a 395 de oameni. După aceste lupte, batalionul a fost citat prin ordin de zi pe armată de către generalul Alvinczi, pentru faptele sale de vitejie.⁴⁸ Așa după cum se menționează în unele lucrări referitoare la istoria regimentului II românesc de graniță, vitejia și eroismul acestui batalion în luptele de la Arcole au fost relevate chiar de Napoleon în informarea pe care o face către Directoratul Republicii, cu privire la desfășurarea luptelor din acele zile.⁴⁹ În această informare, Napoleon menționează faptul că numai rezistența acestui batalion l-a împiedicat de a încercui și nimici armata austriacă. Desigur, el nu avea de unde să știe că acest batalion era alcătuit din români, avînd doar un comandant german, pe maiorul Woestenradt.

Batalionul al treilea, abia sosit în Italia, a luat parte la luptele de la Albaredo din zilele de 16 și 17 noiembrie același an, avînd pierderi : 12 morți, 44 răniți și 14 prizonieri.⁵⁰ Lupte grele vor purta ambele batalioane românești, doi și trei, alături de alte trupe imperiale, în zilele de 14 și 15 ianuarie 1797, la Rivoli, localitate pe care francezii o întăriseră sub comanda generalului Joubert. În ciuda unor succese pe care trupele austriece le-au avut în primele lupte, sosirea lui Napoleon cu divizia de sub comanda generalului Massena face ca victoria să fie de partea francezilor. În lupta de la Rivoli, cele două batalioane românești s-au distins prin vitejia și rezistența de care au dat dovadă, avînd 46 de morți, iar 16 soldați au căzut prizonieri.⁵¹ În urma luptei, comandantul armatei austriece, principele Henric de Reus, a dat următorul ordin de zi în care sînt citate cele două batalioane românești pentru faptele lor de arme. „În puterea slujbei mele, — se arată în ordin — mă simt îndatorat să afirm că batalionul al treilea român din Transilvania, sub comanda maiorului Bohaciu, împreună cu celălalt batalion român, sub comanda maiorului contele Woestenradt, a dat, în bătălia de la Rivoli, din ianuarie 1797,

⁴⁸ G. Bariștu, *op. cit.*, p. 20.

⁴⁹ *Ibidem.*; Vezi și Vasile Bichigean, *op. cit.*, p. 57; M. Muțiu, *Les régiments de garde-frontières roumains de Transylvanie et de Banat au campagnes contre Napoleon, in Revue roumaine d'histoire*, 1970, nr. 2, p. 295; Carol Gölner, *Regimentele grănicerești din Transilvania (1764-1831)*, Editura Militară, București, 1973, p. 133; Valeriu Șotropa, *Districtul grăniceresc năsăudean*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1975, p. 120-121.

⁵⁰ Vasile Bichigean, *op. cit.*, p. 58.

⁵¹ Gustav Ritter Amon von Treuenfest, *op. cit.*, p. 135-137.

dovadă strălucită de marele său curaj, nu numai în cucerirea cu asalt a fortificațiilor, ci și în regruparea lui, sub focul puternic al armatelor dușmane, în imediata apropiere a acestor fortificații⁵²

La 17 ianuarie, ambele batalioane românești intră în brigada generalului Ocskay și ocupă poziții de luptă în fața fortificațiilor de la Montebaldo, având unele ciocniri cu inamicul, după care intră în cantonament în Valea Flamese, batalionul al doilea la Predazzo, iar al treilea la Cavalese. Aici sosi un nou detașament de 200 oameni de pe graniță pentru completarea pierderilor celor două batalioane.⁵³

În luna martie, batalionul al doilea va ajunge împreună cu alte trupe imperiale în Elveția, unde în decursul aceleiași luni va participa la luptele de la Graubunden, în care au căzut 35 de soldați, iar 56 au fost răniți.⁵⁴

Batalionul al treilea va lupta, în decursul primăverii și verii anului 1797, în cadrul armatei austriece din Tirol de sub comanda mareșalului Kerpen, distingându-se în mod deosebit în bătălia de la Mittelwald din 2 aprilie același an.⁵⁵ În decursul luptelor din vară aceluși an din Tirol, grănicerii acestui batalion au suferit pierderi nu numai din partea inamicului, ci și din partea unor detașamente de tirolezi care înaintau pe înălțimile munților. Aceștia, necunoscând uniforma grănicerilor români, i-au crezut drept trupă franceză, trăgând asupra lor.⁵⁶ Batalionul a fost nevoit să se retragă în condiții grele având pierderi însemnate, iar 47 soldați au căzut prizonieri.⁵⁷

În ciuda pierderilor suferite, grănicerii acestui batalion au apărut cu îndârjire trecătorile alpine, aducând servicii importante armatei imperiale. Acest fapt a fost recunoscut de comandantul armatei, batalionul fiind citat prin două ordine de zi pentru faptele sale de arme. Astfel, în ordinul de zi dat de generalul Wukascowich la 27 iunie 1797 în localitatea Niederndorf se arată că : „După ce maiorul Bohaciu, împreună cu batalionul al treilea român din Transilvania încredințat conducerii mele, a adus în văzul întregii armate reale servicii în toate luptele cu dușmanul și mai ales în lupta din 2 aprilie a.c. de la pădurea numită Mittelwald și a dat dovezi strălucite de înțelepciunea și vitejia sa; mă simt îndatorat să-i aduc la cunoștință D-lui maior, întregului corp ofițeresc și tuturor soldaților acestui batalion marea mulțumire și bucurie. A D-lui mareșal-locotenent de cîmp, baronul de Kerpen, cu

52 G. Barițiu, op. cit., p. 21-22.

53 Gustav Ritter Amon von Treuenfest, op. cit., p. 137.

54 G. Barițiu, op. cit., p. 20.

55 Gustav Ritter Amon von Treuenfest, op. cit., p. 138.

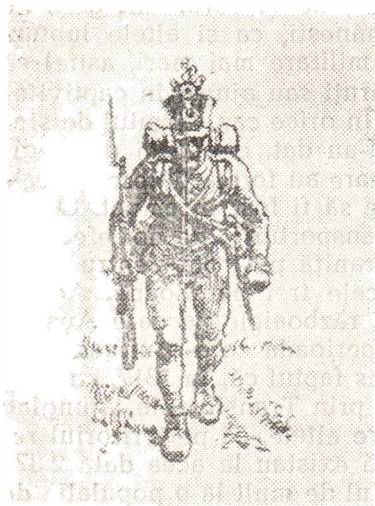
56 Ibidem., p. 139.

57 G. Barițiu, op. cit., p. 22.

adaosul, că nu doresc și nu prețuiesc nimic mai mult, decât să am sub comanda mea pe același maior amintit mai sus și batalionul său brav⁵⁸.

Al doilea ordin de zi este dat de mareșalul Kerpen, la 17 iulie același an, avînd următorul conținut: „Batalionul al treilea român de sub comanda maiorului Bohaciu, cită vreme a

**Grănicer infanterist român
din 1820.**

Grănicer dragon român din 1765.

fost unit cu oștirile mele, s-a purtat cu toate ocaziile cum se cade unor războinici viteji. Dovadă despre aceasta au dat mai ales în lupta din 2 aprilie a.c., cînd pe lîngă toate greutățile întîmpinate și cu toate piedicile puse de dușmani, s-au distins prin focul neobosit și curajul mare. Îmi exprim, deci, deplina și neîndoioasa încredere, precum și mulțumirea sufletească pentru activitatea comandantului acestui batalion și a ofițerilor săi⁵⁹.

În ceea ce privește batalionul I românesc, acesta a continuat să lupte, așa după cum s-a arătat mai sus, pe frontul de pe Rin, la Mainz, deplasîndu-se la începutul lunii septem-

⁵⁸ Vasile Bichigean, op. cit., p. 59.

⁵⁹ Ibidem.

brie 1797 în tabăra de la Hochberg, unde-l va găsi știrea despre încheierea păcii de la Campo-Formio, la 17 octombrie 1797.⁶⁰ Prin această pace a luat sfârșit primul război pe care Austria l-a purtat împotriva Franței cu scopul de a înăbuși revoluția din această țară, obiectiv pe care n-a reușit să-l realizeze.

Pierderile pe care grănicerii români le-au avut în acest război, ca și în cele ce vor urma pînă în 1815, sînt greu de stabilit, întrucît batalioanele românești, ca și altele luptau, de obicei, în cadrul unor unități militare mai mari, astfel că numărul celor căzuți, răniți, dispăruți sau ajunși în captivitate era dat pe unitățile respective. În orice caz, tributul de sînge pe care grănicerii năsăudeni l-au dat, ca și cei din regimentul I românesc de graniță, cu care au format împreună cele trei batalioane combinate, trebuie să fi fost însemnat. O dovadă în acest sens o constituie transporturile de noi efective, primite mereu din teritoriul de graniță pe front pentru completarea pierderilor suferite de cele trei batalioane. Aceste pierderi vor spori și mai mult în războaiele pe care Austria le va purta împotriva Franței în perioada care a urmat, pînă la 1815. Este elocvent în acest sens faptul că, în 1817., cu ocazia vizitei împăratului Francisc I prin Transilvania, ajungînd și la Năsăud, este informat, printre altele, că pe teritoriul regimentului II românesc de graniță existau la acea dată 2.371 de invalizi, ceea ce înseamnă destul de mult la o populație de circa 30.000 suflete.⁶¹

La pierderile de vieți omenești se adaugă decăderea economiei grănicerilor ca urmare a lipsei brațelor de muncă. La 24 septembrie 1794, tezaurariatul cere reintroducea transportul sării pe Someș spre Ungaria prin grănicerii regimentului II românesc de graniță, la care Comandamentul general de la Sibiu răspunde că această acțiune se va putea reîncepe de abia după restabilirea păcii și reîntoarcerea grănicerilor de pe cîmpul de luptă.⁶² Este de menționat faptul că unii ofițeri pretindeau în mod abuziv grănicerilor rămași acasă să le efectueze diferite munci cu brațele sau cu animalele pe loturile lor. La plîngerea grănicerilor împotriva acestor abuzuri, Consiliul de război hotărăște, la 16 ianuarie 1796, ca pe viitor Comandamentul general de la Sibiu să ia măsuri hotărîte pentru curmarea acestor abuzuri.⁶³

Desigur, jertfele de sînge și pierderile materiale ale grănicerilor români în acest război și în cele ce au urmat au fost

60 Gustav Ritter Amon von Treuenfest, *op. cit.*, p. 142.

61 Arh. St. București, Fond Microfilme Austria, Inv. nr. 1192, rola 67, c=988-992 (Haus-, Hof- und Staatsarchiv, Wien, Familienarchiv).

62 J. H. Benigni, *Pragmatische Geschichte des siebenbürgischen Militärgrenze*, N Teil I Abtheilung 1812 *Geschichte der Gränze von Jahr 1771 bis Incl. : 1811*, lucrare editată în manuscris la Biblioteca Mitropoliei din Sibiu, p. 64.

63 *Ibidem.*, p. 72.

incomparabil mai mari față de avantajele de care ei se bucurau în calitate de militari. Participarea lor la aceste războaie a avut însă și o altă semnificație. Contactele pe care le-au avut pe diferite cîmpuri de luptă din Europa cu armatele popoarelor romanice i-au făcut să observe asemănările de limbă și virtuți comune cu aceste popoare, fapt care a contribuit la dezvoltarea conștiinței lor naționale. În același timp, prin participarea la aceste războaie, grănicerii români au venit în contact cu ideile revoluției franceze, care îi vor influența în acțiunile lor sociale și naționale din perioada care a urmat.

Deși grănicerii români au luptat sub drapel străin și pentru interesele străine, ei au dat dovadă de virtuți militare deosebite, de vitejie, curaj și rezistență, fiind animați de sentimentul onoarei și al datoriei. Acest fapt este relevat și de istoricii străini ca de pildă J.H. Benigni, unul din cei mai buni cunoscători ai graniței militare austriece. „Ca soldat, la fel ca și secuiul, — scrie Benigni — grănicerul român se evidențiază. Corpul său călit, cerințele reduse îl fac să suporte cu ușurință privațiunile războiului. Curajul personal, însoțit de o forță fizică călită prin muncă aspră, îl fac un războinic vrednic și periculos pentru dușmani“.⁶⁴

Faptele de arme ale grănicerilor năsăudeni, ca și ale celor din regimentul I românesc de graniță constituie motive legitime de mîndrie, ele îmbogățind istoria militară a poporului român. Grănicerii erau, așa după cum se știe, o categorie de țărani liberi care aveau și obligații militare, vitejia și eroismul lor fiind caracteristice întregii noastre țărăniimi.

⁶⁴ J. H. Benigni von Mildeberg, *Statistische Skizze den Sibenbürgischen Militärgränze*, Sibiu, 1834, p. 29-30.